

Ukrayna'da Savaş AMA “Dulce et Decorum est”

Doğın Alpaslan Demir

*Bu yazı ilk kez 3 Mart 2022 tarihinde mukavemet.org, izafi.org,
doganalpdemir.com sitelerinde yayımlanmıştır.*

Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmeye yönelik saldırısı dünya gündeminin ilk sırasında. Dünyamız, öforiye kapılmış bir paranoyanın kucağına atılmış, küresel kapitalizmin ürettiği yeni Faşizm algoritmalarını anlamaya çalışıyor. Öte yandan Putin'in kişiliğinde, parmak ucundaki nükleer düğmeyle oynayan bir karakoncolos^[i] yaratılmış durumda. Savaş hakkında binlerce sayfa yorum, analiz vb. yazıldı, yazılmaya devam ediyor. Yazılanların önemli bir kısmı Batının küresel emperyalizmi, Rus oligarşisi ve Ukrayna'nın faşist yönetimine ilişkin değerlendirmelerden, tarafların karşılaşacakları sosyal ve ekonomik sorunlardan bahsediyor. Yorumlardaki cümlelerin pek çoğunun tam ortasında bir "ama" bağlacı yer alıyor. Çok tehlikeli, cüretkâr ve "dönek" bir bağlaçtır "ama" sözcüğü:

"Savaşa karşıyım ama Rusya..."

Savaşa karşıyım ama Ukrayna..."

Savaşa karşıyım ama ABD, Avrupa Birliği, NATO..."

Yukarıdaki her "ama" bağlacı, kullananını savaş sever yapar da kimsenin ruhu duymaz... Çünkü "ama" bağlacı cümlede kendinden önce gelen ifadeyi yalayıp yutar. Bu yüzden ortalık, "Savaşa hayır"cı olduğunu kurum kurum kurumlanarak ilan eden, kendilerinin savaş ateşinde çıtır çıtır yanacak kuru odun olduğundan bihaber nekrofiliklerden^[ii] geçilmez oldu.

Savaşa "savaş" yapıldığı için karşı çıkan bir anlayışı dosdoğru ve kıvırtmadan savunmanın neredeyse olanaksız olduğunu saklayacak değilim. Çünkü vatan, bağımsızlık, egemenlik, namus, onur, şeref, din vb. kavramlar parlatıldığı zaman ne denli tehlikeli savaş enstrümanlarının beslendiğini boynu bükük de olsa itiraf etmek zorunda kalıyoruz... **AMA!**

Görsel kaynağı: Vikipedi.

Savaşa karşı duruşuyla Dünya şiirinin zirvelerinde kendine yer bulmuş bir İngiliz şairi gelip geçmiş, yirminci yüzyıl başlarında. Yaşama gelmesi ile gitmesi arasındaki süre ise sadece 25 yıl olmuş. Yaşadığı o kısacık hayatında sadece 5 şiiri yayımlanmış; onun adı Wilfred Owen. Savaşın dehşetini en iyi anlatan birkaç şairden biri o; nedir, Owen'i önemli kılan,

savaşların getirdiği ölüm ve yıkımı en iyi betimleyen, şiire aktaran biri olması değil sadece... Savaşların ulvi amaçları için ölmeyi ve öldürmeyi normalleştiren ve hatta kutsayan ezberlerimize meydan okumuştur Owen...

Wilfred Owen'ın öyle sıradan bir yaşam öyküsü var ki bilmeyi istemeyeceğiniz, bilerseniz de hemen unutacağınız olaylar silsilesinden ibaret. 1893 yılında İngiltere'nin Galler bölgesinde doğmuş, yerel bir liseyi bitirip Londra'da üniversiteye başlamış ama burs kazanamadığı için okulu bırakmış. Önce rahip olmaya karar vermiş ama Kilise'nin yoksulların ve yoksun bırakılanların acılarına olan duyarsızlığı yüzünden hayal kırıklığına uğramış...

Tanıştığı Fransız şairi Laurent Tailhade'ın önerisiyle şiire zaman ayırmaya karar verir; verir ama Birinci Dünya Savaşı başlamıştır ve askere alınır. 1917'de kimyasal silah (hardal gazı?) saldırısına maruz kalır ve yaralanır. Yatırıldığı askeri hastanede savaşa karşı şiirleriyle ün yapmış Siegfried Sassoon'la tanışır ve onunla yakın bir dostluk kurar. Sassoon'un şiirlerini okumak ve kendi yazdığı şiirleri tartışmak Owen'ın şiir anlayışında devrim yaratır. Wilfred Owen, ölüme gönderilen genç insanlara karşı toplumun umursamazlığını dramatik bir gerilimle ve canlılıkla yazmıştır. Şiirlerinde savaşa dair bütün “milliyetçi ve vatanperver” söylemlerin dışında durmuş, ben-öteki, dost-düşman ayırımına girmeden, cephede savaşı birebir yaşayan askerlerin duyumsadığı vahşeti aktarmıştır.^[iii]

Wilfred Owen'i dünya şiirinin zirvesine taşıyan şiiri Latince “**Dulce et Decorum Est**”^[iv] adını taşımaktadır. Şiir kimyasal gaz saldırısına uğrayan Owen'ın birliğindeki askerlerden birinin acıyla ölümünü tasvir etmektedir.^[v] Şiirin son dizelerinde, “Dulce et Decorum est Pro Patria Mori” yani “Tatlı ve Şerefli dir Ölmek Vatanın İçin” diyerek savaşın en kutsal argümanlarını yerle bir etmiştir:

İki büklüm, çuval giymiş yaşlı dilenciler gibi

Çarpık bacaklı, acuzeler gibi öksürerek, küfürlerle geçtik bataklığın içinden.

Başımıza musallat olan roketlere sırtımızı çevirene kadar

Ve uzaktaki çadırlarımıza doğru yürümeye başladık, yorgun.

Askerler yürürken uyukluyordu. Birçoğu botlarını kaybetmiş

Topallayarak devam ettiler, kanlar içinde.

Hepsi sakatlandı, hepsi kör.

*Yorgunluktan sarhoş, arkalarında patlayan, kendilerinden üstün çıkmış
mermi kovanlarının uğultularına bile sağır.*

*GAZ! GAZ! Acele edin çocuklar! -El yordamıyla gaz
maskelerini*

Tam zamanında takmanın mutluluğu.

Ama hala bağıırıp tökezliyordu biri,

Ateşin ya da kirecin içinde boğulan bir adam gibi, boşuna...

*Donuk sisli camların ve kalın, yeşil ışığın
ardından*

Bir denizin içindeymiş gibi boğulurken gördüm onu.

*Bütün rüyalarımda, çaresiz bakışlarımın
önünde,*

Bana doğru atılıyor, tıkanıyor, boğuluyordu.

*Duman altındaki rüyalarda yürüyebilseydiniz siz
de*

Onu içine fırlattığımız vagonun arkasından,

İzleyebilseydiniz yüzünü, beyaz gözlerini,

Sarkmış suratını, sanki günahlardan bıkmış bir şeytan.

Duyabilseydiniz her sarsılışında, gargara yapar gibi gelen kanı.

Köpükle tahrip edilmiş ciğerlerinden

Kanser gibi müstehcen, tiksiniç bir öğürtü kadar acı

Masum dillerdeki hakir, devasız yaraların acısını.

Dostum, bunca keyifle söyleyemezsiniz

Umutsuz bir zafere heves eden çocuklara

*O eski yalanı: **Dulce et Decorum est Pro Patria Mori** (Tatlı ve şerefli dir ölmek, vatan için)*

Wilfred Owen savaşın kutsal addedilen değerlerini “ti”ye alır ama bu değerleri yaşamımızdan nasıl çıkarabileceğimizi söylemeye ömrü yetmez. Çünkü savaşın bitmesinden bir hafta önce cephede ölmüştür. Öldüğünde 25 yaşındadır.

Owen’in ömrü yetmedi, nedir, onun mesajını aldık, ne yapılması gerektiğini biliyoruz. Zor evet, bazılarına göre ütöpik AMA mümkün:

Sınırların ve sınıfların olmadığı bir dünyanın savaşın “kutsal” değerlerine ve AMA bağlacına ihtiyacı yoktur. Hepsi bu...

DİPNOTLAR

[1] Karakoncolos: Varlığı çocukları korkutmak için uydurulmuş, gerçekdışı, korkutucu bir yaratık.

[iii] Nekrofilî sözcüğü *necro* (ölü) kelimesinden türetilmiş bir tür cinsel yönelim bozukluğudur. Ölülerle cinsel ilişki kurma isteğine dair sapkın bir davranış modeli olarak tanımlanır. İlk kez Erich From nekrofilî sözcüğünü bir toplumbilim terimi olarak kullanmıştır. Fromm, kişilerin ve toplumların nesnelere, beton binalara, yaşamayan hedeflere yönelim ve hırsını da nekrofilî olarak tanımlamıştır.

[iii] “Çocuk bir de şu süngüyü denesin,

Çelik ne denli soğuk, kana susamışlığıyla

nasıl da keskin;

Delinin bakışları gibi kinle morarmış,

Ete duyduğu açlıkla nasıl incelmış.

Bırak okşasın, gencecik yüreklere

Saplanmayı özleyen şu kör kurşunları,

Ya da şu sırtan dişler gibi kovanları ver,

Acının ve ölümün keskinliğiyle keskin.

Çünkü onun dişleri bir elmayı ısırırken gülmeli.

Yumuşak parmaklarında pençeler gizli değil;

Tanrı demir ökçeler eklemeyecek topuklarına,

Ne de ağdan tuzaklar kıvırcık saçlarına.

Cevat Çapan, *Çağdaş İngiliz Şiiri Antolojisi*, Adam Yayınları, 1985.

[iv] Türkçesi: “tatlı ve şerefli”

[v] Şiirin ulaşabildiğim basılı kaynaklarda dilimize çevrilmiş halini bulamadım. İnternet ortamında bulduğum, “herkesin hikayesi” mahlaslı kişi ve Mine Erişir’in çevirilerini

karşılaştırarak düzelttim. İngilizcesi kifayet eden okurlarım için şiirin orijinal halini veriyorum:

*“Bent double, like old beggars under sacks,
Knock-kneed, coughing like hags, we cursed through sludge,
Till on the haunting flares we turned our backs,
And towards our distant rest began to trudge.
Men marched asleep. Many had lost their boots,
But limped on, blood-shod. All went lame; all blind;
Drunk with fatigue; deaf even to the hoots
Of gas-shells dropping softly behind.
Gas! GAS! Quick, boys!—An ecstasy of fumbling
Fitting the clumsy helmets just in time,
But someone still was yelling out and stumbling
And flound’ring like a man in fire or lime.—
Dim through the misty panes and thick green light,
As under a green sea, I saw him drowning.
In all my dreams before my helpless sight,
He plunges at me, guttering, choking, drowning.
If in some smothering dreams, you too could pace
Behind the wagon that we flung him in,
And watch the white eyes writhing in his face,*

His hanging face, like a devil's sick of sin;

If you could hear, at every jolt, the blood

Come gargling from the froth-corrupted lungs,

Obscene as cancer, bitter as the cud

Of vile, incurable sores on innocent tongues,—

My friend, you would not tell with such high zest

To children ardent for some desperate glory,

The old Lie: Dulce et decorum est

Pro patria mori."

KAYNAKLAR

- I. <http://minima.blogcu.com/dulce-et-decorum-est/1305526>
- II. <https://yilginkelimeler.wordpress.com/tag/dulce-et-decorum-est/>
- III. Doğan Alpaslan Demir, *Dulce et Decorum est – Tatlı ve şerefli*dir, 11 Ekim 2019, <https://doganalpdemir.com/2019/10/11/dulce-et-decorum-est-tatli-ve-serefli-dir/>
- IV. <https://www.poetryfoundation.org/poets/wilfred-owen>
- V. <https://www.britannica.com/biography/Wilfred-Owen>
- VI. <https://www.poetryfoundation.org/poems/46560/dulce-et-decorum-est>